

Беморни Қандай Парваришлаш Керак

4
БОБ

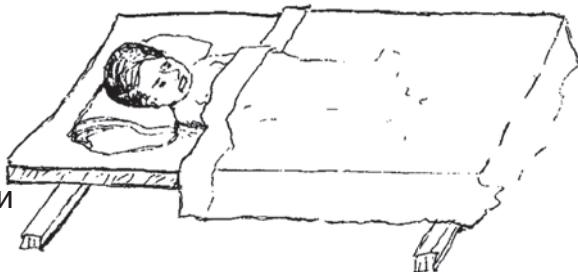
Касаллик организмни кучсизлантиради. Бемор куч-қувват тўплаш ва тезроқ даво топиши учун уни махсус парвариш қилиш лозим.

Беморни парваришлаш одатда даволашнинг энг муҳим қисмидир.

Дорилар ҳамиша ҳам зарур бўлавермайди. Лекин яхши парвариш доим муҳимдир. Қуйида беморни яхши парваришлаш асослари кўрсатиб ўтилади:

БЕМОРГА ҚУЛАЙЛИКЛАР ЯРАТИШ

Бемор тинч, қулай, тоза ҳаволи ва ёруғ жойда дам олиши керак. Уни жуда совқотиш ёки исиб кетишдан сақланг.

Агар ҳаво совуқ бўлса ёки касал совқотса, унинг устига чойшаб ёки кўрпа ташлаб қўйинг. Агар ҳаво иссиқ бўлса ва касалнинг иситмаси бўлса, унинг устини очиб қўйинг (167-бет).

СУЮҚЛИКЛАР

Деярли барча касалликларда, айниқса, иситма ёки ичкетар пайтларда, касал кўпроқ суюқлик ичиши керак: сув, чой, шарбат, шўрва ва бошқалар.

ШАХСИЙ ТОЗАЛИК

Беморни тоза тутиш муҳим. У ҳар куни чўмилтирилиши керак. Агар у ётган жойидан тура олмайдиган даражада касал бўлса, баданини илиқ сувда намланган юмшоқ сочиқ билан артинг. Унинг уст-бошлари, чойшаблари ва устига ёпиладиган нарсалари ҳам тоза тутилиши керак. Бемор ётган жойга овқат бўлаклари ва ушоқлар тушиб қолмаганига эътибор беринг.

БЕМОРНИ ҲАР КУНИ
ЧЎМИЛТИРИНГ

ЯХШИ ОВҚАТЛАНИШ

Агар беморнинг қорни очса, унга овқат беринг.

Кўп касалликларда махсус парҳез талаб қилинмайди.

Бемор кўп суюқлик ичиши ва фойдали моддаларга бой овқатлардан кўпроқ истеъмол қилиши керак (11-Боб).

Агар бемор жуда қувватсиз бўлса, унга иложи борича тез-тез тўйимли овқатлардан бериб туринг. Керак бўлса овқатларни эзиб ёки шўрва, шарбатларга қўшиб беринг.

Гуруч, буғдой, сули(овсянка), картошкани эзиб, юмшоқ бўтқа (пюре) ҳолида берилса, анча қувват бўлади. Унга шакар ва ўсимлик ёғидан қўшиш озуқа қувватини оширади. Бемор овқат емаса уни ширин ичимликлар ичишга унданг.

Ҳаммабоп Тиббиёт Қўлланмаси 2013

Баъзи касалликлар махсус парҳез талаб қилади. Улар қуйидаги бетларда кўрсатилган:

ошқозон яраси ва зарда бўлиш.....	316-321 бетлар
аппендицит, ичак тутилиши, “ўткир қорин” (бу ҳолларда умуман овқат еманг).....	196-197
қанд касаллиги (диабет).....	248
юрак касалликлари.....	580
ўт пуфаги муаммолари	586

ЖУДА ОҒИР КАСАЛНИ ПАРВАРИШ ҚИЛИШ

СУЮҚЛИКЛАР

Оғир касалнинг кўп суюқлик ичиши муҳимдир. Агар у кўп ича олмаса, унга тез-тез кичик ҳўпламларда суюқлик бериб турунг. Агар у зўрға ютина олса, унга ҳар 5-10 мин.да оғзига томчилаб суюқлик томизиб турунг.

ОВҚАТ

Бемор қуноқ овқатларни истеъмол қила олмаса, унга шўрва, сут, шарбат ва бошқа суюқ овқатлардан ичиринг (11-боб). Дон, сули(овсянка) ёки гуручдан таёрланган бўтқа ҳам яхши, лекин улар “тана ўстирувчи” овқатлар билан биргаликда берилиши керак. Шўрваларга тухум, ловия ёки яхши қиймаланган гўшт, балиқ ёки товуқ гўшти солиниши мумкин. Агар бемор бирданига кўп ея олмаса, тез-тез оз-оздан овқат еб туриши керак.

ТОЗАЛИК ВА БЕМОР ҲОЛАТИНИ ЎЗГАРТИРИШ

Оғир ётган касал учун шахсий тозалikka эътибор бериш муҳимдир. У ҳар куни илиқ сувда чўмилтирилиши керак.

Чойшабларини тез-тез, ҳар куни алмаштириб турунг. Агар улар кир бўлса, тезроқ алмаштириш керак. Инфекцион касаллик билан оғриган беморнинг кир ёки қон тегиб қолган чойшаблари, уст-бошлари ва сочқлари эҳтиёткорлик билан йиғиштирилиши керак.

Улардаги вирус ёки микробларни ўлдириш учун уларни совунли сувга ёки бироз хлорли оҳақ қўшилган иссиқ сувга солиб ювинг.

Бемор Ҳолатини Ўзгартириш

Жойидан силжий олмайдиган беморлар кунига бир неча маҳал ётиш ҳолатларини ўзгартиришларига сиз ёрдам беришингиз керак. Бу эса ётоқ яраларнинг олдини олишга ёрдам беради (400-бет). Узоқ вақтдан бери касал боланинг онаси уни тез-тез кўтариб туриши керак.

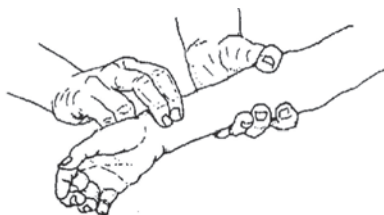
Ҳолатнинг тез-тез ўзгартирилиши узоқ вақт ўрнида ётишга мажбур одамлар учун катта хавф бўлган зотилжам(пневмония) дан ҳам сақлайди. Агар бемор иситмаси кўтарилиб, йўталаётган ва ҳансираб тез-тез нафас олаётган бўлса, унда ўпка шамоллаши (пневмония) бошланган бўлиши мумкин (315-бет).

БЕМОРДАГИ ЎЗГАРИШЛАРНИ КУЗАТИБ БОРИШ

Сиз беморнинг аҳволидаги ҳар қандай ўзгаришларга катта эътибор беришингиз керак. Бу ўзгаришлар беморнинг аҳволини яхшиланаётган ёки ёмонлашаётганини сизга билдириб туради. Унинг „ҳаёт белгилари“ жадвалини тутинг. Қуйидаги ўзгаришларни кунига 4 маҳал ёзиб боринг:

тана ҳарорати
(неча градус)

минутдаги пульслар сони нафас олиши
(минутига неча марта)

Шунингдек, у кунига қанча суюқлик ичгани ва ичаги билан қовуғи неча марта бўшаганини ҳам ёзиб юринг. Ушбу маълумотларни тиббиёт ходими учун сақланг.

Беморнинг касали жиддийлашиб ёки оғирлашиб бораётганини билдирувчи **белгиларни кузатинг**. “Хавфли Касалликлар белгилари” жадвали кейинги бетда берилган. Агар беморда ушбу белгилардан бирортаси бўлса, **тезда тиббий ёрдамга мурожаат қилинг**.

ХАВФЛИ КАСАЛЛИКЛАР БЕЛГИЛАРИ

Қуйидаги белгилардан бири ёки бир нечтаси бор касаллар уйда даволаниши мумкин эмас, уларга малакали тиббий ёрдам керақдир. Бемор ҳаёти хавф остида бўлиши мумкин. **Иложи борича тезроқ тиббий ёрдамга мурожаат қилинг.** Ёрдам етиб келгунга қадар кўрсатилган бетлардаги йўл-йўриқларга амал қилинг.

Бетлар

1. Тананинг бирор қисмидан кўп миқдорда қон йўқотиш 177, 484, 508
2. Қон билан йўталиш 311, 342
3. Лаб ва тирноқларнинг кўкариб кетиши
(олдин бундай бўлмаган бўлса) 100
4. Нафас олишга қийналиш; дам олиш билан яхшиланмаса 308, 580
5. Сиз беморни уйғота олмасангиз (кома) 171
6. Касал жуда кучсиз, ҳатто турганда ҳам
ҳушидан кетадиган даражада бўлса 171
7. Бир ёки кўпроқ кундан бери сия олмаслик 433
8. Бир ёки кўпроқ кундан бери ҳеч нарса ича олмаслик 281
9. Катталарда бир кун, чақалоқларда бир неча соатдан ортиқ
давом этаётган кучли қайт қилиш ёки ич кетиши 281
10. Қорасақич каби қора ахлат, қонли ёки ахлат билан қайт қилишлар 316-320
11. Ичи келмаётган ёки бир неча кундан бери ичи келмаган
одамдаги қаттиқ ва доимий қорин оғриқлари; қайт қилиш билан 193
12. 3 кундан ортиқ давом этадиган қаттиқ доимий оғриқ 3-боб
13. Эгилиб қолган бел, қотиб қолган бўйин, жағ қотиб қолиши 347-350
14. Бирор одамда иситмадан ёки жиддий касалликдан тутқаноқ тутиши 168, 351
15. Пастламаётган ёки 4,5 кундан бери давом этаётган
юқори ҳарорат (39 дан ортиқ) 167
16. Узоқ вақт мобайнида давом этаётган вазн камайиши 90, 734
17. Сийдиқдаги қон 271, 433
18. Ўсиб бораётган ва даволаб бўлмайдиган яралар 359, 374, 396, 397
19. Тананинг бирор қисмидаги ўсиб бораётган шиш 374, 506
20. Ҳомиладорлик ва туғиш вақтидаги муаммолар:
ҳомиладорлик давридаги ҳар қандай қон кетиш 461, 508

охирги ойлардаги шишган юз ва кўриш қобилиятини сусайиши	461
сув кетгандан сўнг узоқлашиб кетган туғруқ фаолияти	487
оғир қон кетиши	484

ТИББИЙ ЁРДАМГА ҚАНДАЙ ВА ҚАЧОН МУРОЖААТ ҚИЛИШ КЕРАК

Хавфли касалликнинг биринчи белгилари пайдо бўлиши билан дарҳол тиббий ёрдамга мурожаат қилинг. Беморнинг аҳволи жуда ёмонлашгунга қадар кутманг. Уни тезда шифохонага олиб бориш.

Агар беморнинг жароҳати бўлса, уни шифохонага олиб бориш турли шикастларга олиб келиши мумкин, шунинг учун тиббиёт ходимини бемор олдига олиб келишга урининг. Лекин жуда шошилиш, операция керак бўлган ҳолларда (масалан, аппендицит) тиббиёт ходимини кутиб ўтирманг. Беморни дарҳол шифохонага олиб бориш.

Агар беморни замбилда кўтариш керак бўлиб қолса, у иложи борича қулай ва тушиб кетмайдиган қилиб жойлаштирилишига эътибор беринг. Унинг бирор суяги синган бўлса, ўша суяк ҳаракатланмайдиган қилиб эҳтиёткорлик билан боғлаб қўйинг (201-бет). Агар қуёш жуда қиздирадиган бўлса, замбил устини ҳаво ўтказадиган чойшаб билан ёпиб соябон қилинг.

ТИББИЁТ ХОДИМИГА НИМА ДЕБ МУРОЖААТ ҚИЛИШ КЕРАК

Тиббиёт ходими даво усули ва дориларни тўғри танлаб, тайинлайдиган бўлиши учун беморни текшириши керак. Агар

Ҳаммабоп Тиббиёт Қўлланмаси 2013

беморни силжитиб бўлмаса, тиббиёт ходимини унинг олдига олиб келинг. Бунинг иложи бўлмаса, касаллик ҳақида тўла маълумотга эга бўлган **маъсулиятли одамни шифокор олдига жўнати**нг.

Тиббий ёрдамга жўнатишдан аввал беморни аста ва тўла текширинг. Сўнг унинг умумий аҳволини батафсил ёзиб қўйинг (3-боб).

Кейинги бетда “Беморнинг аҳволи ҳақидаги Ҳисобот”ни ёзишингиз мумкин бўлган жадвал намунаси берилган. Ушбу жадваллардан нусха кўчириб тайёрлаб қўйинг ва керак пайтда ундан фойдаланинг. Иложи борица барча тафсилотларни баён этган ҳолда эҳтиёткорлик билан ҳаракат қилинг.

Бирор одамни тиббий ёрдамга жўнатаётган пайтингизда беморнинг аҳволи ҳақидаги „маълумотлар жадвалини” ҳам у билан қўшиб жўнатинг

БЕМОРНИНГ АҲВОЛИ ҲАҚИДА ҲИСОБОТ

Беморнинг аҳволи ҳақида ҲИСОБОТ

Тиббий ёрдамга жўнатилганда фойдаланиш учун

Касал одамнинг исми: _____ Ёши:

Эркак Аёл _____ У қаерда? _____

Ҳозирги пайтдаги асосий муаммоси ёки касаллиги

У қачон бошланди _____

У қандай бошланди _____

Беморда олдин ҳам бундай муаммо бўлганми _____

Қачон _____

Иситмаси борми Қанчалик юқори _____ Қачондан бери _____

Ҳаммабоп Тиббиёт Қўлланмаси 2013

Оғриқ борми _____ Қаерда? _____
Қандай? _____

Қуйидагилардан қайси бирида ўзгаришга учраган ёки одатдаги ҳолатдан нима билан фарқ қилади?

Тери: _____ **Қулоқлар:** _____

Кўзлар: _____ **Оғиз ва томоқ:** _____

Жинсий органлар: _____

Сийдик: Озми, кўпми _____ Ранги _____ Сийишга қийналяптими _____

Тафсилоти: 24соат ичида неча марта Кечаси неча маҳал _

Ахлати: Ранги? _____ Қон ёки шилимшиқлик борми? Ич кетиш? _____

Кунига неча маҳал: _____ Бураб оғришлар _____
Сувсизланиш _____

Оддий ёки Оғир _____ Қуртлар _____ Қайси тури _____

Нафас олиши: Минутига неча марта: _____ Чуқур, саёз ёки нормал? _____

Нафас олишга қийналиш (тасвирланг): _____ йўтал (тасвирланг) _____

_____ Шовқин _____
Балғам _____ Қонли _____

Беморда 66-бетда айтилган ХАВФЛИ КАСАЛЛИКЛАР
БЕЛГИЛАРИдан бири борми _____
Қайси? (тўла маълумот) _____